

กลไกการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่า
โนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
The Mechanism for Conserving and Promoting Buddhist Learning
Resources of Wat Pa Non Sawan, Thoet thai Subdistrict,
Thung Khao Luang District, Roi Et Province.

พระมหานำเกียรติ วิสุทธิ์/ทองทวี¹, พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต²

PhramahaNamkriat Visutdho/Thongtawee¹, Phrakhr Phawanapattanabandit²

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹⁻²

Roi Et Sangha College Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻²

Email: wisutto13@hotmail.com, Sosommai@gmail.com¹

Received : March 22, 2025,

Revised : November 21, 2025,

Accepted : September 5, 2025

บทคัดย่อ

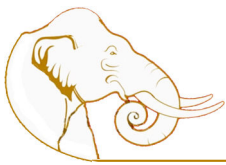
การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด (2) ศึกษาบริบทการดำเนินงาน และ (3) เสนอแนวทางเชิงกลไกในการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ฯ ใช้การทบทวนเอกสารควบคู่การสัมภาษณ์ภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์-ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ฯ เริ่มจากการสร้าง “กัลยาณมิตร” อาศัยปรโตโฆสะ กระตุ้น โยนิโสมนสิการ จนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักสัปปายะ 4 — เสนาสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และ ธรรมสัปปายะ — ถูกนำมาปรับใช้ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้นำ

บริบทสำคัญประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมร่มรื่น เงียบสงบ (2) อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ (3) บุคลากรผู้ประพฤติธรรมและใฝ่รู้ (4) กิจกรรมพัฒนาพระภิกษุสามเณร ประชาชน เด็ก-เยาวชน และ (5) ระบบบริหารจัดการสอดคล้องหลักธรรมวินัย

กลไกการขับเคลื่อนเน้นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม 6 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม พุทธศาสนพิธี สื่อวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมวิชาการ และเครือข่ายภาคี การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในจังหวัดร้อยเอ็ดและระหว่างชุมชนเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การคุ้มครอง-ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างค่านิยมด้านสื่อวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : กลไกการอนุรักษ์, แหล่งเรียนรู้, พระพุทธศาสนา

Abstract

This qualitative research aimed to: (1) study the conservation and promotion of Buddhist learning resources at Wat Pa Non Sawan, Thoet Thai Subdistrict, Thung Khao Luang District, Roi Et Province, (2) examine the contextual factors related to such efforts, and (3) propose mechanisms for conserving and promoting Buddhist learning resources at the temple. Data were collected through document analysis and field research, including in-depth interviews, and analyzed using descriptive methods.

The findings revealed that the conservation and promotion of Buddhist learning resources begin with developing individuals as *kalyāṇamittas* (spiritual friends): using *parato-ghosa* (external voice) to encourage *yoniso manasikāra* (wise reflection): leading to lifelong learning. The Buddha's framework of the four *sappāya*—appropriate dwellings, association, food, and teachings—was adapted to modern practice, guided by the Dhamma-Vinaya, the Sangha Act, and Sangha Supreme Council regulations, with the abbot playing a central leadership role.

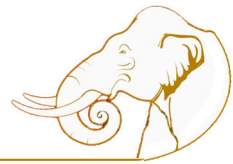
Key contextual elements include: (1) a serene, natural environment conducive to learning, (2) adequate facilities and infrastructure, (3) virtuous, knowledgeable, and responsible personnel, (4) learning activities for monks, novices, laypeople, and youth, such as Dhamma training and ethical development programs, and (5) an organized administrative structure aligned with Buddhist principles.

The temple's mechanisms emphasize the promotion of cultural arts through six dimensions: (1) environment, (2) Buddhist ceremonies/rituals, (3) cultural media, (4) cultural learning resources, (5) academic activities, and (6) cultural network partnerships. These foster collaboration and knowledge exchange among communities in Roi Et and beyond. The temple also supports safeguarding and revitalizing local cultural heritage, integrating traditional wisdom with modern contexts under globalization. This approach cultivates desirable cultural values and media literacy, contributing to sustainable development.

Keywords: Conservation mechanism, Learning resources, Buddhism

บทนำ

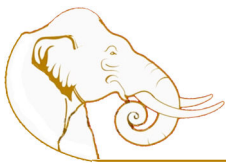
แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สถานที่หรือระบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้และฝึกฝนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา และความสงบภายในจิตใจของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร เยาวชน หรือประชาชน

ทั่วไป ลักษณะสำคัญของแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สถานที่ทางกายภาพ เช่น วัด สำนักสงฆ์ ห้องสมุดธรรมะ ศูนย์ปฏิบัติธรรม ซึ่งมักมีบรรยากาศที่เงียบสงบ ร่มรื่น และเหมาะกับการศึกษาปฏิบัติธรรม บุคลากรผู้สอน เช่น พระภิกษุผู้มีความรู้ในพระธรรมวินัย วิทยากรด้านพุทธศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรมที่มีประสบการณ์ หลักธรรมคำสอน ที่ใช้ในการเรียนรู้ ได้แก่ พระไตรปิฎก หลักอริยสัจ 4 อริยมรรคมีองค์ 8 ศีล สมาธิ ปัญญา และหลักธรรมอื่น ๆ ที่เน้นการพัฒนาจิตใจและปัญญา กิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม ปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา อบรมคุณธรรม การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน หรือกิจกรรมพัฒนาจิตใจ ในชุมชนบทบาทในการพัฒนาสังคม แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทในการสร้างจิตสำนึกถึงงาม ปลุกฝังคุณธรรม และลดปัญหาสังคม โดยการส่งเสริมจิตใจที่มีเมตตาและสันติ ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลุกฝังความรู้และคุณธรรม เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม อย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญาในโลกปัจจุบัน.

วัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอกู่แก้ว จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นศาสนสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม นอกจากนั้นวัดยังเป็นสถานที่ทำบุญในโอกาสต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ชาวพุทธซึ่งในปัจจุบันขาดความสามัคคีของคนไทยในระบบการปกครองที่มีการปฏิรูปกันในปัจจุบัน แม้ว่าบทบาทของวัดและพระสงฆ์จะลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้น วัดและ พระสงฆ์ก็ยังมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่ พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐาน และรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (กรมการศาสนา, 2557 : 23)

ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น วัดยังถือเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็น เวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน ปฏิบัติบูชาจะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะขอพร และยังสามารถสร้างเสริมของความสามัคคีเป็นหนึ่งอันเดียวกันสร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นทำให้จิตใจผ่องใส โดยจะเห็นได้ว่า “วัด” เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็น ถึงอารยธรรม และยังสะท้อนไปถึงร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืน (Harmony) ระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะการผสมกลมกลืนการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความสงบความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อ ของท้องถิ่นและยังเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้ง เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ล้วนมีคุณค่าต่อ จิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย 4 5 วัดในจังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่ง เรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมที่สร้างคุณค่าทางจิตใจให้พุทธศาสนิกชนได้ไปปฏิบัติ และเรียนรู้ทั้งด้านสมาธิ ด้านปริยัติ ปฏิบัติ และศิลปะที่เป็นองค์ความรู้ของภูมิ

ปัญญาชาวบ้านตั้งแต่ โบราณถึงปัจจุบันที่ยากแก่การหาแหล่งเรียนรู้วัดก็ยังสามารถอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลไกการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อพัฒนาปรับปรุงและบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติให้เอื้อต่อการเรียนรู้รูปต่อคำสอนในพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในการขัด กลาจิตใจประชาชนอย่างมั่นคง ยั่งยืนตลอดไป

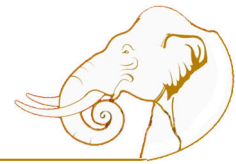
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อนำเสนอกลไกการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม

นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค (2550) ศึกษาเรื่อง “ศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า การจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมุ่งสร้างบุคคลให้เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดโยนิโสมนสิการ นำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในอดีตสมัยพุทธกาลและในวัดดีเด่นปัจจุบัน ต่างใช้หลักธรรมวินัยและความสัปปายะ 4 ด้าน (เสนาสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ ธรรมสัปปายะ) เป็นแนวทางหลัก โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้นำในการวางนโยบาย ผลการวิเคราะห์เสนอว่า การพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตควรครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ นโยบาย: วัดควรมีแผนชัดเจน พัฒนาสถานที่และบุคลากร จัดกิจกรรมหลากหลาย สร้างเครือข่าย และจัดทำปฏิทินกิจกรรมประจำปี คุณลักษณะของพระภิกษุสามเณร ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ทั้งทางโลกและธรรม และสามารถจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก: สงบ ร่มรื่น สะอาด มีห้องสมุด ห้องน้ำ และพื้นที่ให้ผู้ใช้บริการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ธรรมะ กิจกรรมการเรียนรู้: ควรมีวิปัสสนา การให้คำปรึกษา เชิญวิทยากรภายนอก จัดการเรียนรู้ทางโลกควบคู่ธรรมะ และพัฒนาศักยภาพพระในการเผยแผ่ โดยสรุป การจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัย การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้พุทธบริษัทมีส่วนร่วม เพื่อให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบโจทย์สังคมปัจจุบันโดยไม่ละทิ้งหลักพระธรรมวินัย

ปกรณ สิงห์สุริยา (2548) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดโสมนัสวิหาร พบว่า วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรมที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เด็กและเยาวชน สำหรับพระภิกษุสามเณร มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม บาลี และ

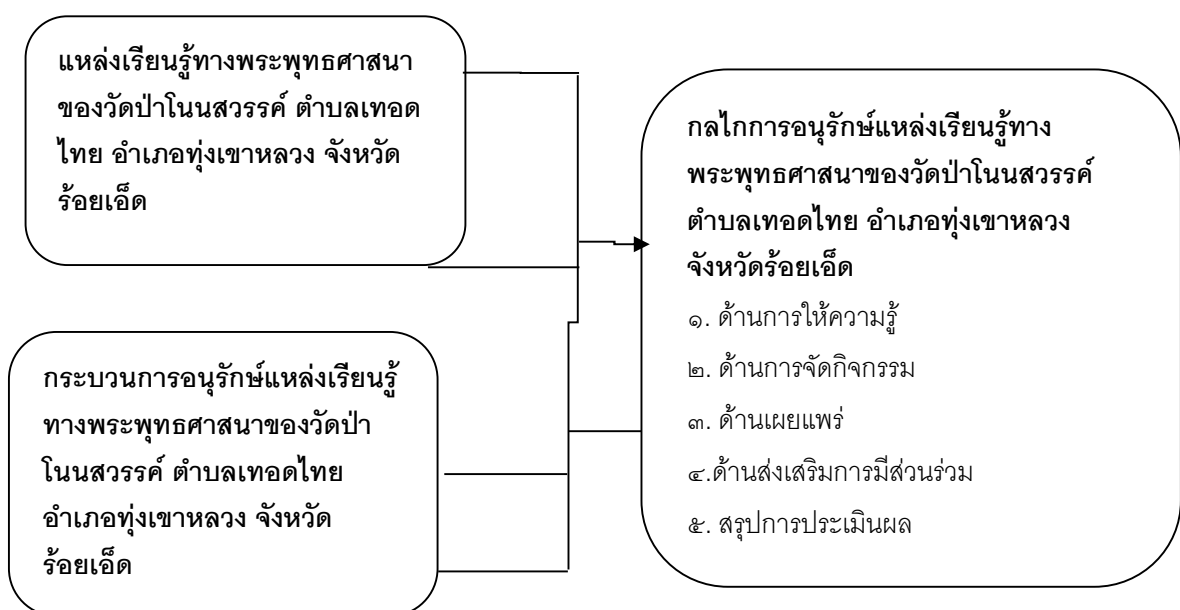

แผนกสามัญ พร้อมจัดอบรมในช่วงเข้าพรรษาและอบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระนวกะ ด้านเยาวชน วัดเปิดสอนพุทธศาสนวันอาทิตย์และธรรมศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป วัดโสมนัสวิหารมีความโดดเด่นในการจัดอบรมกรรมฐาน ภายใต้การดูแลของพระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) ซึ่งเน้นการนำทักษะไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสติในการเผชิญปัญหา นอกจากนี้ ยังมีแหล่งค้นคว้าเสริมด้วยหนังสือที่พระธรรมวิสุทธิกวีจัดทำเพื่อแจกและจำหน่ายแก่ผู้เข้าอบรม เป็นทางเลือกเสริมในการศึกษาต่อ

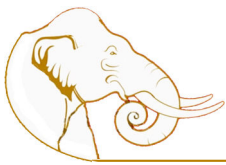
พระมหาสุเทพ สุวณฺโณ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการงดเว้นอบายมุขของผู้เข้าอบรมกรรมฐาน วัดโสมนัสวิหาร พ.ศ. 2547 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 43 ปี โสด และมีวุฒิปริญญาตรี ผลวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมกรรมฐานสามารถลดละเลิกอบายมุข 5 ด้าน ได้แก่ ดื่มเหล้า เที่ยวกลางคืน ดูการละเล่น เล่นการพนัน และคบคนชั่ว แต่ยังไม่สามารถลดความเกียจคร้านในการทำงานได้ ส่วนความพึงพอใจในหัวข้อธรรมพบว่าชอบการบำเพ็ญสมาธิเบื้องต้นมากที่สุด รองลงมาเป็นการอุบายระงับความโกรธ หลังอบรม ผู้เข้าร่วมได้นำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก และเสนอแนะให้จำกัดจำนวนผู้เข้าอบรม สถานที่ควรร่มรื่น มีอากาศถ่ายเท ไม่รบกวนด้วยเสียง

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนำทฤษฎีและแนวคิดพุทธศาสนา โดยเฉพาะการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการพัฒนากัลยาณมิตรและคุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการศึกษานี้ รวมถึงทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่เน้นการวางแผนกิจกรรมและจัดเตรียมสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน การศึกษาวัดป่าโนนสวรรค์ชี้ให้เห็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเหล่านี้ในส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านกิจกรรม การจัดสถานที่ และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบวิธีวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน 3 แบบได้แก่

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) การวิจัยในลักษณะนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลเอกสารที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้ว

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์กลุ่มพื้นที่หลักที่เกี่ยวกับการสร้างการสร้างความกระบวนกรการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

3) แบบเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการเชิญชวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด สนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อกำหนดการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธอำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเป็นลักษณะของเครือข่าย และมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research)

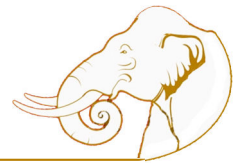
ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายโดยศึกษาจาก

1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ บทความ วารสาร สืบค้นหาข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีการศึกษาทบทวนเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความและเอกสารทางวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นจึงได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามแบบสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ รวม 30 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 3) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน 4) ชาวบ้าน จำนวน 15 คนซึ่งเป็นเครื่องมือที่ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับประชากรผู้ให้ข้อมูล โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้ การจัดการความรู้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา วัดกับแหล่งการเรียนรู้ พุทธธรรมที่สนับสนุนต่อวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

3, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

โดยการลงพื้นที่สำรวจแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอฟุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้พื้นที่ศึกษา การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอฟุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างกระบวนการแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอฟุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเน้นการทำงานวิจัยมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาวบ้านเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ การจัดลำดับความสำคัญและความต้องการในการสร้างกระบวนการแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ โดยการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมวางแผน คัดเลือกชุมชน และการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์พื้นที่ชุมชน โดยการนำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

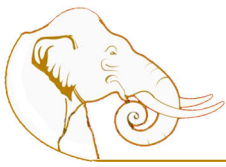
ขั้นตอนที่ 3 การร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการสร้างแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอฟุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 4 การเข้าร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอฟุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อมูลผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) กับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เรียบเรียงและจำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตีความและเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อสร้างข้อสรุป พร้อมเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อพบประเด็นไม่ชัดเจน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีและพิสูจน์บทสรุปโดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทางวิชาการเพื่อความน่าเชื่อถือและตรงกับข้อเท็จจริง

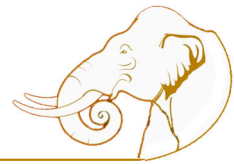

ผลการวิจัย

1. การจัดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ คือการสร้างบุคคลที่พร้อมเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสู่การจัดเตรียมปรโตโฆสะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดโยนิโสมนสิการ และเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตจนพัฒนาตนเองเป็นกัลยาณมิตรต่อตนเองและผู้อื่น พระพุทธเจ้าสมัยพุทธกาลใช้หลักธรรมวินัยและพุทธวิธีบริหารสังคมสงฆ์ในอารามให้มีความสัปปายะ 4 ด้าน คือ เสนาสัปปายะ (ที่พักอาศัย): บุคคลสัปปายะ (บุคคล): อาหารสัปปายะ (อาหาร) และธัมมสัปปายะ (ธรรมะ) ส่วนวัดที่เด่นปัจจุบัน ยังคงใช้หลักธรรมวินัยควบคู่กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำกำหนดนโยบายและสร้างจิตสำนึกความร่วมมือในการจัดสถานที่และกิจกรรม วัดสมัยพุทธกาลเกิดจากผู้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน เป็นที่พำนักของพระสงฆ์ผู้สละศฤงคารและมุ่งสู่พระนิพพาน มีบรรยากาศสงบร่มรื่น เหมาะแก่การประพฤติพรหมจรรย์และเป็นที่อาศัยของผู้บริสุทธิต่างกาย วาจา และใจ แนวคิดจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับพุทธปรัชญา มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยสอนภิกษุให้รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับธรรมชาติบนพื้นฐานธรรมวินัย บำเพ็ญสมณกิจเพื่อประโยชน์สุขประชาชนผ่านการสอนและการเป็นตัวอย่าง การจัดการในสังคมสงฆ์สมัยพุทธกาลเรียบง่าย โดยพระสงฆ์ปฏิบัติตามธรรมวินัย พระอุปัชฌาย์ดูแลศิษย์ ส่วนการหาสถานที่และก่อสร้างวัดเป็นหน้าที่ของชาวบ้าน

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในวัดประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมกัน ได้แก่ บุคลากร กัลยาณมิตรที่จัดเตรียมปัจจัยภายนอกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ภายใน พัฒนาอย่างครบถ้วนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา โดยมุ่งผลลัพธ์การพัฒนาชีวิตครบ 4 ด้าน คือ กายภาวนา (กาย): สีลภาวนา (ความประพฤติ): จิตตภาวนา (จิตใจเข้มแข็ง) และปัญญาภาวนา (รู้แจ้งตามความจริง) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้บุคคลดำรงชีวิตและปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบองค์ประกอบดำเนินงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะแก่การเรียนรู้ธรรม อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ บุคลากรที่ประพฤติธรรม ใฝ่รู้ และรับผิดชอบ กิจกรรมเรียนรู้ที่พัฒนากลุ่มเป้าหมาย เช่น พระภิกษุสามเณร ประชาชน เด็กและเยาวชน และกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สอดคล้องกับพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย โครงสร้าง และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. กลไกการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอกู่เขลาหลวง มีความเป็นสัปปายะเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้คำสอนทางพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดให้ถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา และ จัดมีการประชาสัมพันธ์ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และราชการ ให้ความรู้ด้านศิลปะเรียนรู้เรื่องธรรมะ ส่งเสริมสนับสนุน แหล่งเรียนรู้ด้านจิตรกรรม

ในด้านต่างๆ ช่วยกันดูแลไม่ไปสัมผัสจับต้องงานประติมากรรมให้เกิดความเสียหาย มีการใช้สื่อต่างๆ เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประติมากรรม คำนึงว่าใช้ประโยชน์อะไรได้บ้างจึงจะทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ให้ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเชิงพุทธ วัดมีพระและเจ้าหน้าที่หรือสื่อบรรยายให้ความรู้ ช่วยกันดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม เจ้าอาวาสเป็นผู้นำด้านจิตใจให้แก่ประชาชน บริหารจัดการวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึก พี่นพชนบธรรมนิยมส่งเสริมการจัดกิจกรรมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย

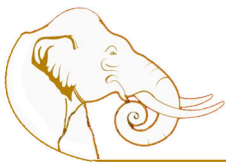
อภิปรายผลการวิจัย

กลไกการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่า โนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอกู่เขราญ จังหวัดร้อยเอ็ด" มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์

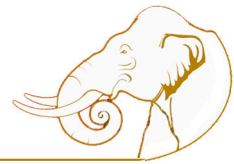
จากการศึกษาวัดป่าโนนสวรรค์พบว่า วัดมีบทบาทสำคัญเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ไม่เพียงถ่ายทอดหลักธรรม แต่ยังอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางเผยแผ่ธรรม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสราวุธ (2559) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชนจังหวัดชลบุรี พบองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตด้วยกิจกรรมยืดหยุ่นตอบสนองความต้องการประชาชนมีกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยให้ชุมชนร่วมเรียนรู้และหาคำตอบร่วมกันให้บริการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สารสนเทศแก่ประชาชนเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปะ จารีตประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภูมิทัศน์สัปปายะ ร่มรื่นและน่าเรียนรู้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้และศูนย์เรียนรู้เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในด้านการบริหารจัดการ เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญ โดยดูแลและส่งเสริมงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ การกครองเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์ โดยพระสงฆ์มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. กระบวนการอนุรักษ์ที่สำคัญของวัดป่าโนนสวรรค์ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ทางกายภาพ เช่น การดูแลศาสนสถานและซ่อมแซมศาสนวัตถุ 2) การอนุรักษ์ทางปัญญา เช่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการสอนธรรมะและเวทีเสวนา 3) การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น กระบวนการนี้สะท้อนความพยายามของวัดและชุมชนในการรักษาคุณค่าพระพุทธศาสนาอย่างหลากหลาย และการผสมผสานระหว่างแนวทางดั้งเดิมและสมัยใหม่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาศักดิ์ด้นัย สุนทจิโต (2563) ที่ศึกษาการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาในวัดเขตอำเภอมือง

สุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาสำคัญคือ พระสงฆ์ขาดความเข้าใจหลักอรรถกถาที่ถูกต้อง ขาดการเผยแผ่ความรู้ และความร่วมมือในการป้องกันผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะ คือ ส่งเสริมการอบรมด้านอรรถกถาแก่พระสงฆ์ในพื้นที่แหล่งโบราณสถาน เผยแผ่ความรู้ด้านอรรถกถาในเทศกาลสำคัญ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม สร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และภาครัฐเพื่อดูแลและอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยสรุป พระสงฆ์ต้องเป็นกำลังหลักในการดูแลรักษาโบราณสถาน มีความรู้และจัดกิจกรรมเผยแผ่ความรู้ด้านอรรถกถา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างครบถ้วนและยั่งยืน

3. กลไกการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ประกอบด้วย การให้ความรู้ผ่านการบรรยายธรรม สอนพระพุทธศาสนา และจัดค่ายอบรมที่เน้นความเข้าใจลึกซึ้งในหลักคำสอน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมกิจกรรมหลากหลายส่งเสริมการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ วัดยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนและองค์กรอื่น ๆ เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมดูแลแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสืบสานจิตวิญญาณการอนุรักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงวิทย์ แก้วศรี และคณะ (2560) ที่ระบุว่า มรดกวัฒนธรรมรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของชาติ แต่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีมาตรการรองรับ เช่น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 57 และ 65 กำหนดให้อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ 20 ปีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กลไกของรัฐ เช่น กรมศิลปากร ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บทบาทพระสังฆาธิการและคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรส่งเสริมและคุ้มครองมรดกทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับกรมศิลปากรจัดศูนย์บริการให้ความรู้ด้านอรรถกถา พร้อมผลักดันศูนย์อรรถกถาเอกสารโบราณในมหาวิทยาลัย มีการติดตามและประเมินผลกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยรวบรวมความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สรุปแนวทางพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน มีองค์ประกอบหลักคือ กระบวนการบริหารจัดการ เหมาะสมกาลเทศะ และการเป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่กับการท่องเที่ยว

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

กลไกการอนุรักษ์แหล่ง เรียนรู้เชิงวัฒนธรรม วัดป่าโนนสวรรค์

แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา

- เป็นวิปัสสนากรรมฐาน
 - ฝึกสมาธิในธรรมชาติ แยกวิปัสสนากรรมฐาน
- กิจกรรมเผยแพร่ธรรมะ
 - พระภิกษุ สัมมกัณโฐวชิร / ผูกเถร
ร่วมปฏิบัติ/อนุรักษ์ เรียนรู้

กระบวนการอนุรักษ์

- ต่อเนื่องและมีส่วนร่วม
 - พระภิกษุ ดำเนินการพระธรรมวินัย
 - ชุมชน สนับสนุนกิจกรรม เรียนรู้
- กิจกรรมหลัก
 - สืบทอดคำสอน รักษาสภาพแวดล้อมวัด
 - เชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตประจำวัน

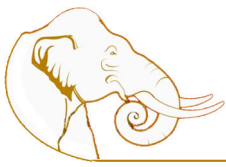

กลไกหลักในการอนุรักษ์

	บทบาทพระสงฆ์ เป็นผู้นำในการจัดการทางธรรมะ
	การมีส่วนร่วมของชุมชน สนับสนุนกิจกรรม เรียนรู้ร่วมกัน
	การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลม ภูเขา หนองน้ำ หนองน้ำธรรมชาติ

จากการศึกษา แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา กระบวนการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ และกลไกการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง กลไกการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของวัดป่าโนนสวรรค์ ตำบลเทอดไทย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา วัดป่าโนนสวรรค์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการปฏิบัติธรรมแบบวิปัสสนากรรมฐาน โดยเน้นการฝึกสมาธิในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สงบ ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วม

สามารถเข้าถึงหลักธรรมและพัฒนาจิตใจอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ การอบรมธรรมะ การฟังเทศน์ และการตักบาตร ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

2. กระบวนการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ การอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ของวัดดำเนินผ่านการจัดการที่เน้นความต่อเนื่องและมีส่วนร่วมของพระภิกษุ ชุมชน และผู้มีจิตศรัทธา โดยมีกิจกรรมหลักคือการสืบทอดพระธรรมคำสอน การรักษาสภาพแวดล้อมของวัดให้เหมาะกับการปฏิบัติธรรม และการสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับหลักพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

3. กลไกหลักในการอนุรักษ์ ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ เป็นผู้นำในการถ่ายทอดธรรมะและจัดกิจกรรมทางศาสนา การมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างสมดุลเพื่อความเจริญสงบเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม

สรุป

การศึกษาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในวัดป่าโนนสวรรค์มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นกัลยาณมิตร ผ่านการเรียนรู้ที่ส่งเสริมโยนิโสมนสิการและการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้สอนไว้ โดยมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับกฎหมายพระพุทธศาสนาและการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาส วัดเน้นการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ที่ร่มรื่นและสงบ มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ บุคลากรที่มีคุณธรรมและการจัดกิจกรรมเรียนรู้สำหรับพระภิกษุสามเณร ประชาชน และเยาวชน กิจกรรมต่าง ๆ จะมุ่งเน้นพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและความรู้ทางศาสนา รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การใช้สื่อต่าง ๆ ในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้เหล่านี้

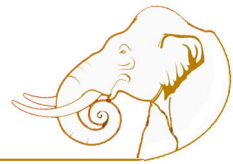
ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมกลไกการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าโนนสวรรค์ และชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

1) คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ควรจัดตั้งกองทุนสำหรับแหล่งเรียนรู้ที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับดูแลและรักษาอย่างต่อเนื่อง

2) ภาครัฐควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุ จากเน้นบูรณะและซ่อมแซม เป็นการป้องกันการชำรุด เสียหายอย่างยั่งยืน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเอกสารแจกจ่ายฟรีถึงทุกหลังคาเรือน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการจัดตั้งกองอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังการโจรกรรมศิลปวัฒนธรรมอันเป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุร่วมกับวัดและพระสงฆ์ พร้อมทั้งติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อสามารถติดตามภาพเหตุการณ์โจรกรรมที่อาจเกิดขึ้นได้

2) ควรประสานความร่วมมือกับกรมศิลปากรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในการจัดอบรมถวายความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ แก่พระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์ในสังกัดวัดซึ่งเป็นที่ตั้งหรือเก็บรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

3) ควรรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ปลุกจิตสำนึกการอนุรักษ์แก่ประชาชน และควรมุ่งกลุ่มเป้าหมายไปที่เยาวชน โดยการปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

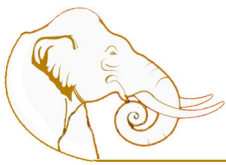
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1) ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของวัดและชุมชนให้มีประสิทธิภาพในโลกยุคปัจจุบัน

2) ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ โดยเป็นตัวตั้งอย่างต่อเนื่อง

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุเพื่อจะได้ทราบว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทจริงในการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่อยู่ในวัด อย่างไร ซึ่งกล่าวได้ว่า งานในด้านการดูแลรักษา นี้ เป็นบทบาทโดยตรงและเป็นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้ครอบครองโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2559-2564)*.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี และคณะ. (2560). *การศึกษานโยบายและกลไกในการส่งเสริมและคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. (2550). *ศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปกรณ์ สิงห์สุริยา. (2548). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาวัดโสมนัสวิหาร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- พระมหาสุเทพ สุวนฺโณ. (2547). *การดวันอบายมุขของผู้เข้าอบรมกรรมฐาน วัดโสมนัสวิหาร พ.ศ. 2547*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสราวุธ ตปณฺโญ (กลั่นสุคนธ์). (2559). *การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี*. คุษณินิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สมนฺตจิตฺโต (เนตรพระ). (2563). *การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาของวัดในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยวรรณ หอมจันทร์. (2563). *กระบวนการอนุรักษ์ศาสนสถานในมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.